UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE "CAROL I"

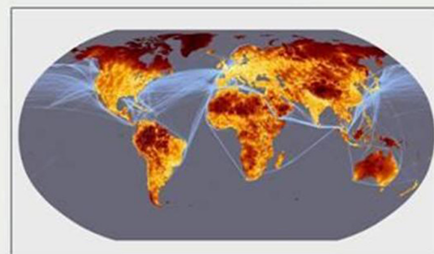
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

DINAMICA MEDIULUI DE SECURITATE

ORIENTUL MIJLOCIU ȘI NORDUL AFRICII | UCRAINA | MIGRAȚIA INTERNAȚIONALĂ

OCTOMBRIE 2015

CUPRINS

Studiile incluse în acest material vor fi publicate în paginile revistei *Impact Strategic*.

Capitolul 1
ORIENTUL MIJLOCIU ŞI AFRICA DE NORD

Mirela ATANASIU

Regiunea Orientul Mijlociu şi Africa de Nord (MENA) se află în vecinătatea apropiată a României şi Europei, fiind una dintre cele mai complexe şi conflictuale areale din lume. Astfel, MENA a fost tulburată de războaie interstatale şi civile, terorism, instabilitate politică şi sărăcie, care au afectat negativ şi regiunile învecinate. Instabilitatea din regiune este agravată de faptul că, în ciuda unei multitudini de elementele culturale, lingvistice şi istorice comune, cooperarea economică, politică sau militară între statele regiunii este aproape inexistentă, ceea ce face soluționarea conflictelor şi mai dificilă.

Dar, pe lângă aceste aspecte negative, MENA prezintă o serie de oportunități legate de găzduirea unor resurse energetice abundente şi a unor rute comerciale eurasiatice importante şi de proximitatea sa geografică cu Europa, elemente care oferă regiunii un grad ridicat de vizibilitate strategică.

În ultimii ani, în regiune au avut loc mai multe schimbări politice majore şi, pe termen mediu, pare puțin probabil ca această tendință să se diminueze. Din decembrie 2010, de la debutul Primăverii arabe prin revoluția tunisiană, evenimentele în statele lumii arabe au evoluat dramatic. Aceasta a eliberat tensiunile etnice şi socio-economice complexe pe fundalul diferendelor sectare dintre sunniți şi şiiți, tensiuni care au evoluat în diferite forme, de la proteste minore la război civil, şi au cuprins teritoriul lumii arabe. Ca rezultat, în prezent, Egiptul este subiectul unei tranziții politice. Yemenul a fost subiectul unei lovituri de stat, pe teritoriul său încă desfăşurându-se lupte[1] deşi sunt purtate discuții de pace la nivelul CS ONU între forțele guvernamentale şi Al-Qaeda din Peninsula Arabă (AQAP), formațiune care câştigă teren. În Siria şi Libia se desfăşoară războaie civile şi se înregistrează crize umanitare grave.

Mai mult, recrudescența grupului terorist auto-proclamat ISIL (Statul Islamic) a aruncat în Orientul Mijlociu şi mai adânc în turbulență, confuzie, instabilitate şi violență sectară. Grupul a modificat dramatic peisajul politic şi de securitate al regiunii dar şi al întregii comunități internaționale, în special occidentale. Totuşi, prin faptul că ISIL reprezintă un inamic comun pentru toți actorii internaționali şi regionale care îşi doresc să-i limiteze sau să-i anuleze acțiunile

---

[1] Emily ESTELLE, *2015 Yemen Crisis Situation Report: October 23*, 23 octombrie 2015, disponibil online la: http://www.criticalthreats.org/yemen/yemen-crisis-situation-reports-october-23-2015.

şi efectele, se construiesc relații de cooperare între parteneri care, în afara acestui cadru, au interese antagoniste.

Unul dintre aceste exemple este acela că, după intervențiile succesive în Siria - a coaliției constituite din cinci state membre UE (Franța, Marea Britanie, Belgia, Danemarca şi Olanda) şi SUA, care au dus o campanie aeriană împotriva ISIS şi Rusiei - care nu au adus pacificarea statului sirian, în 30 octombrie 2015, miniştrii de externe ai SUA, Rusiei, Arabiei Saudite şi Turciei şi-au anunțat prezența la Viena[2] pentru a discuta asupra definirii unui spațiu comun pentru rezolvarea politică a crizei siriene. Mai mult, Iranul a acceptat invitația Rusiei, agreată şi de SUA, de a participa la runda de negocieri pentru rezolvarea crizei siriene, ceea ce reprezintă începutul unor negocieri formale la care participă SUA şi Iranul pe probleme diferite de cele nucleare.

În 2015, Siria şi Libia[3] au intrat în rândurile statelor eşuate care nu mai au o autoritate centrală eficace asupra întregului teritoriu național, aşa cum o arată înrăutățirea critică înregistrată la indicatorii politici, sociali şi economici considerați la realizarea Indexului Statelor Fragile[4], iar Yemenul şi Irakul erau în această postură din anii anteriori. Pe fondul dinamizării conflictelor, fragmentării politice şi crizelor umanitare care afectează cele patru state se desfăşoară o remodelare a întregii regiuni.

Totuşi, în regiune sunt şi state care par că şi-au găsit echilibrul în urma Primăverii Arabe. Un astfel de exemplu este Tunisia în care naționaliştii şi islamiştii au elaborat o nouă constituție stabilind o democrație pluralistă în cadrul căreia au desfăşurat şi alegeri naționale. Deşi, de la începutul anului, Tunisia a fost ținta a două atacuri teroriste, percepția asupra acesteia este aceea a unui stat stabil politic drept pentru care este folosită de multe organizații ca hub de intrare pentru Africa de Nord[5]. Iordania şi Libanul au reuşit să-şi mențină stabilitatea în ciuda intrării masive de refugiați. Algeria îşi menține statu-quo-ul, prin realegerea preşedintelui.

Se anunță schimbări în modul de abordare al securității regionale odată cu hotărârea Ligii Arabe de a-şi construi propria arhitectură de securitate colectivă. În acest sens, în ianuarie 2015, a fost propusă constituirea unei Forțe Arabe Întrunite (Joint Arab Force – JAF) de intervenție rapidă pentru combaterea terorismului[6], şi nu numai a acestuia. De fapt, JAF se doreşte a fi o

---

[2] *'All relevant actors' gather in Vienna for decisive Syria talk*s, 30 octombrie 2015, disponibil online la: https://www.rt.com/news/320106-syria-vienna-international-talks.

[3] *Fragile States Index 2015*, The Fund for Peace, Washington DC, USA, p. 11, disponibil online la: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/fragilestatesindex-2015.pdf.

[4] Indexul statelor fragile este realizat de Fondul pentru Pace, organizație independentă, pe baza a doisprezece indicatori politici, sociali şi economici cheie şi a peste 100 de sub-indicatori stabiliți de un grup de experți în ştiințe sociale.

[5] *Middle East Risk Watch – issue 2 – September 2015, Tunisia*, disponibil online la: https://www.controlrisks.com/en/newsletters/middle-east-risk-watch/issue-2-september-2015/tunisia.

[6] Florence GAUB, *Stuck in the barracks: the Joint Arab Force*, Brief 31/2015, EU Institute of Strategic Studies, octombrie 2015, p. 1.

structură similară NATO care să cuprindă 40.000 de soldați[7] din diferite categorii de forțe şi care să desfăşoare misiuni de intervenție militară rapidă şi alte sarcini militare prin care să contracareze provocările la adresa securității statelor membre ale Ligii Arabe.

Implicarea Uniunii Europene în rezolvarea conflictului israeliano-palestinian pare insuficientă şi ineficientă. Pe fondul unei contribuții a statelor europene de aproximativ 127 milioane € din cele 315 milioane euro promise ca ajutor pentru dezvoltare şi a lipsei de materializare a sprijinului UE pentru dezvoltarea unui mecanism de dezvoltare economică pentru Palestina, independent de Israel[8], şi în contextul stagnării situației umanitare din Gaza şi diminuării nivelului de democratizare palestiniene, încrederea palestinienilor în rezultatul negocierilor s-a diminuat. Între timp, deşi nu mai atinge cotele de violențe desfăşurate în Fâşia Gaza în vara anului 2014, criza conține două elemente îngrijorătoare pentru viitor: vârsta fragedă a persoanelor implicate în violențe (niciunul dintre palestinienii uciși de israelieni nu avea mai mult de 23 de ani) şi împovărarea accentuată a economiei palestiniene[9] coroborată cu absența libertății de mişcare.

În timp ce în 2015, Europa depune eforturi pentru a-i găzdui pe imigranții sosiți din Orientul Mijlociu, cu predilecție sosiți din Siria, Irak şi Palestina, SUA (care deja a găzduit 1,02 milioane imigranți din MENA în perioada 2013-2015[10]) îşi manifestă o tendință de retragere din regiune care poate avea mai multe motive: intenția de a-şi diminua angajamentul în plan global, refuzul de a trimite trupe la sol sau, pur şi simplu, restrângerile bugetare ca urmare a crizei economice care determină limitarea politici intervenționiste în MENA care a devenit mult prea costisitoare chiar şi pentru americani.

---

[7] Idem.

[8] Hugh LOVATT, Mattia TOALDO, *Can the EU play a role in taming Israeli-Palestinian violence*?, 27 octombrie 2015, disponibil online la: http://www.ecfr.eu/article/commentary_can_the_eu_play_a_role_in_taming_israeli_ palestinian _violence408.

[9] Mattia TOALDO, *Understanding Israeli-Palestinian Violence*, European Council on Foreign Relations, 19 octombrie 2015, disponibil online la: http://www.ecfr.eu/article/commentary_understanding_israeli_pales tinian_violence4072.

[10] Jie ZONG, Jeanne BATALOVA, *Middle Eastern and North African Immigrants in the United States*, 3 iunie 2015, disponibil online la: http://www.migrationpolicy.org/article/middle-eastern-and-north-african-immigrants-united-states.

Capitolul 2
UCRAINA

Cristina BOGZEANU

La 5 septembrie 2014, sub auspiciile OSCE, reprezentanți ai Ucrainei, Federației Ruse şi ai celor două republici separatiste – Donețk şi Luhansk, au semnat Protocolul de la Minsk, care prevedea următoarele: a) încetarea imediată a focului de ambele părți combatante; b) retragerea grupărilor armate ilegale, a echipamentului militar, a luptătorilor şi mercenarilor din Ucraina; c) monitorizarea şi verificarea încetării focului de către OSCE; d) descentralizarea puterii către regiunile controlate de rebeli: Donețk şi Luhansk; e) monitorizarea graniței ucraineano-ruse de către OSCE şi crearea unor zone de securitate în regiunile de frontieră; f) eliberarea tuturor ostaticilor şi persoanelor deținute ilegal; g) continuarea dialogului național incluziv; h) alegeri locale rapide în Donețk şi Luhansk; f) măsuri pentru îmbunătățirea situației umanitare în Donbas; g) o lege care să prevină urmărirea legală şi pedepsirea persoanelor având legătură cu evenimentele care au avut loc în Donețk şi Luhansk; h) adoptarea unui program de recuperare şi reconstrucție economică în Donețk şi Luhansk; i) asigurarea securității personale a celor implicați în procesul de negociere[11].

Imediat după semnarea Protocolului, părțile combatante au încălcat în repetate rânduri prevederile referitoare la încetarea focului, ceea ce a determinat continuarea negocierilor la Minsk şi adoptarea, la 19 septembrie 2014, a unui Memorandum de urmărire, care prevedea: a) retragerea armamentului greu la 15 kilometri de fiecare parte a liniei de contact, creându-se astfel o zonă-tampon de 30 kilometri lățime; b) interzicerea operațiilor ofensive; c) interzicerea zborurilor aeronavelor de luptă deasupra zonei de securitate; d) retragerea tuturor mercenarilor străini din zona de conflict; e) crearea unei misiuni OSCE, care să monitorizeze implementarea Protocolului. Şi de această dată, prevederile documentului au fost încălcate prin reluarea luptelor pe aeroportul din Donețk.

Eşecul complet al protocolului de încetare a focului şi al memorandumului subsidiar au fost confirmate la începutul anului 2015, când forțele ucrainene au recunoscut pierderea controlului asupra aeroportului din Donețk. Ulterior, un nou acord de încetare a focului a fost negociat între Ucraina, Rusia şi Franța, sub supravegherea OSCE. Rezultatul a constat într-un

[11] Protocol on the results of the Trilateral Contact Group (Minsk, 05/09/2014), URL: http://mfa.gov.ua/en/news-feeds/foreign-offices-news/27596-protocolon-the-results-of-consultations-of-the-trilateral-contact-group-minsk-05092014, accesat la 30 septembrie 2015.

nou protocol, cunoscut sub numele de „Minsk II”, ce nu a dus la încetarea completă a conflictului. În ciuda semnării, în februarie 2015, a celui de-al doilea acord de încetare a focului la Minsk mediul de securitate al Ucrainei rămâne încă puternic marcat de instabilitate, cu multiple provocări în plan militar, politic, social şi economic. Acordul Minsk II prevedea, printre altele, încetarea focului în estul Ucrainei începând cu 15 februarie, retragerea armamentului greu, crearea unei zone demilitarizate, de-a lungul liniei de front care era în vigoare în septembrie. OSCE era însărcinată cu monitorizarea acestei zone, cu o întindere cuprinsă între 50 şi 150 de kilometri, în funcție de raza de acțiune a armelor. Retragerea urma să se încheie la 1 martie. Kievul şi rebelii urmau să negocieze termenii viitoarelor alegeri locale în zonele rebele, ceea ce era menit să îi readucă în cadrul legal al Ucrainei. Conform acordului, Kievul trebuia să adopte o legislație privind autoguvernarea care să fie acceptabilă pentru republicile autoproclamate. Kievul va relua legăturile economice, plățile sociale şi serviciile bancare în zonele separatiste, întrerupte anterior ca răspuns la alegerile organizate în republicile autoproclamate. Această prevedere este subiectul unor negocieri ulterioare. De asemenea, conform prevederilor acestui acord, după organizarea alegerilor locale în regiunile Donețk şi Lugansk, Kievul urma să reinstaureze controlul asupra granițelor lor cu Rusia. Toate trupele străine, armamentul greu şi mercenarii urmau să fie retraşi din Ucraina, iar grupările armate ilegale dezarmate, dar autoritățile locale din Donețk şi Lugansk vor putea avea unități de miliție legale. Kievul va implementa o reformă constituțională cuprinzătoare până la sfârşitul anului, care va descentraliza sistemul politic ucrainean şi va oferi privilegii regiunilor Donețk şi Lugansk. Privilegiile includ autodeterminare în privința limbii, libertatea de a numi procurori şi judecători şi stabilirea unor relații economice cu Rusia.

Ciocnirile violente sporadice, dar constante, dintre părți riscau să circumscrie acordului Minsk II aceeaşi soartă pe care a avut-o şi acordul Minsk I, adică colapsul în urma nerespectării prevederilor sale de către ambele părți. În contextul acestor ciocniri violente între separatiştii proruşi şi trupele ucrainene, în care au fost utilizate artileria şi alte arme, iar civili, soldați ucraineni şi separatişti, au fost ucişi, ambele părți s-au acuzat reciproc de încălcarea acordului de pace.

La 1 septembrie 2015, Kievul şi separatiştii au convenit din nou să depună eforturi pentru încetarea focului, într-o încercare de a da un nou stimul respectării acordului Minsk II. Până la această data, peste 6.500 de persoane au fost ucise de la izbucnirea conflictului în estul Ucrainei, în aprilie anul trecut, după ce Rusia a anexat Crimeea ca răspuns la răsturnarea preşedintelui pro-Moscova prin protestele de stradă din Kiev.

Deşi inițiativa a fost una oportună şi a început să producă efecte, acesta nu a adus încetarea imediată şi definitivă a ostilităților. Spre exemplu, la 27 octombrie 2015, un soldat

ucrainean a fost ucis într-o încălcare a acordului de încetare a focului, într-un atac rebel comis în apropiere de ruinele aeroportului din Doneţk, unde tirurile au fost reluate pe 26 octombrie. Aeroportul din Doneţk, capitala regiunii separatiste cu acelaşi nume, a fost timp de mai multe luni teatrul unor violente lupte între armata ucraineană şi separatiştii proruşi înainte de a trece în ianuarie sub controlul rebelilor.

Uciderea militarului ucrainean în lupte, primul caz de la mijlocul lunii octombrie, relevă fragilitatea noului armistiţiu instaurat în septembrie în conflictul ce a făcut peste 8.000 de morţi în cele 18 luni de confruntări, notează agenţia menţionată. Separatiştii susţineau că forţele ucrainene au lansat un atac asupra aeroportului, Kievul însă negând aceste acuzaţii. Pe de altă parte, reînnoirea angajamentului de încetare a ostilităţilor a rezultat şi în începerea procesului de retragere a armamentelor conform prevederilor Acordului Minsk II. Totuşi, riscul de reluare a confruntărilor în mod sporadic rămâne ridicat pe parcursul acestui proces.

La 10 octombrie, presa internaţională relata că Ucraina a anunţat începerea retragerii tunurilor sale de calibru sub 100 de mm de la linia frontului în estul rebel prorus separatist. Această retragere de armament a durat două zile în regiunea Lugansk, unul din cele două teritorii ucrainene controlate parţial de separatişti, unde tancuri au fost deja retrase. Odată terminată această operaţiune de către cele două tabere şi rezultatele ei confirmate de observatori ai Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE), ucrainenii vor începe să-şi retragă mortierele, a treia şi finala etapă a retragerii armelor de calibru sub 100 mm la Lugansk. În pofida acestui progres în procesul de pace şi instaurarea unui armistiţiu respectat aproape total, între 6.000 şi 9.000 de soldaţi ruşi rămân în această zonă de conflict, afirma seful Serviciului de Securitate al Ucrainei, Vasil Griscinaak.

Potrivit lui, circa 50.000 de alţi militari ruşi staţionează în apropiere de frontiera ucraineană. Ucraina şi Occidentul acuză Rusia că livrează arme rebelilor şi că şi-a desfăşurat trupele în estul separatist, ceea ce Moscova dezminte vehement. Preşedintele ucrainean Petro Poroşenko a subliniat totuşi, într-un discurs la Kiev, că oprirea cvasitotală a luptelor în est nu înseamnă încă sfârşitul definitiv al ostilităţilor. În acest context, P. Poroşenko avertiza, pe 17 octombrie 2015, că războiul nu s-a terminat încă, ba mai mult, sfârşitul acestuia este încă departe.

La 20 octombrie, presa anunţa că trupele ucrainene şi separatiste îşi retrăgeau tancurile şi armamentul uşor din jurul Debaltseve, o mică intersecţie feroviară şi scena a multe lupte în cursul anului 2015. Acest proces a fost continuat, rebelii retrăgându-şi în zilele următoare tancurile de lângă Novoazovsk, oraş pe care îl controlează, situat pe malul Marii Azov şi situat în apropiere de portul strategic Mariupol, ultimul mare oraş din zona de conflict aflat sub controlul guvernului de la Kiev.

Un alt aspect ce a marcat mediul intern al Ucrainei în cursul lunii octombrie este legat de întâlnirea, la Paris, a liderilor Rusiei, Ucrainei, Franței şi Germaniei. La 2 octombrie, Vladimir Putin, Petro Poroşenko, Francois Hollande şi Angela Merkel au ajuns la un consens în ceea ce priveşte organizarea alegerilor din Ucraina, inclusiv în regiunile separatiste, care ar urma să aibă loc la începutul anului 2016. În consecință, pe 6 octombrie 2015, separatiştii anunțau că alegerile vor fi amânate până pe 21 februarie 2016.

Totuşi, la 26 octombrie 2015, au avut loc alegeri anticipate pentru Rada Supremă, însă scrutinul pentru alegerea primarilor şi a consiliilor locale nu a avut loc în teritoriile din estul separatist al Ucrainei, zonă controlată de rebelii proruşi. Ca o dovadă a fragilității încetării focului, autoritățile ucrainene au decis din motive de securitate să nu organizeze alegeri în 122 de localități pe care le controlează de-a lungul liniei frontului. Aliații fostului preşedinte prorus Viktor Ianukovici, înlăturat de la putere în februarie 2014 după trei luni de manifestații proeuropene reprimate violent, sunt bine plasați în sondajele de opinie pentru a câştiga scrutinul în zonele industriale Harkov şi Dniepropetrovsk, dar şi la Odesa, port la Marea Neagră.

Liderii de la Kiev promiteau că alegerile locale vor avea loc după realizarea reformei descentralizării, care prevede comasarea mai multor localități, dispariția unor regiuni, crearea unor comunități teritoriale şi remanieri administrative respective. Reforma a întârziat şi, în acest context, discursurile reformatorilor de la Kiev țintesc anul 2017, anul finalizării descentralizării, care va fi şi un an electoral, pentru că va fi necesară organizarea unor alegeri locale anticipate. Noile consilii locale vor trebui să funcționeze. Deci, avem de a face în 2015 cu alegeri locale pentru instituții politice temporare, care vor mai exista vreo 2-3 ani.

Peste 1.500 de observatori internaționali au monitorizat desfăşurarea procesului de votare. Conform unui recent sondaj de opinie, 71% dintre ucraineni dezaprobă acțiunile lui Poroşenko, ales preşedinte în urmă cu mai puțin de doi ani încă din primul tur de scrutin, cu 54,7% din voturi. Analiştii politici de la Kiev estimează că aceste alegeri vor fi urmate de o remaniere guvernamentală.

Partidul premierului Arseni Iațeniuk, membru important al coaliției guvernamentale alături de Blocul Poroşenko şi de partidul Batkivscina, este creditat cu mai puțin de 2% din intențiile de vot şi în acest context nu participă la aceste alegeri.

Opoziția prorusă, dar şi Batkivscina, formațiunea fostului premier Iulia Timoşenko, mizează pe decepția ucrainenilor afectați masiv de criza economică şi expuşi majorărilor fiscale impuse de creditorii internaționali.

Pentru puterea de la Kiev, cea mai mare amenințare la aceste alegeri vine din regiunile rusofone din sud-estul țării, din partea Blocului de Opoziție, succesorul Partidului Regiunilor al lui Viktor Ianukovici.

La Odesa, lupta electorală se dă între primarul în exercițiu, Ghenadi Truhanov, care a fost susținut de proruşi, şi Saşa Borovik, un german de origine ucraineană, licențiat al Universității Harvard şi fost jurist la Microsoft, care a obținut recent cetățenia ucraineană. Borovik este sprijinit de preşedintele Poroşenko si de guvernatorul regiunii Odesa, fostul preşedinte georgian Mihail Saakasvili.

Rezultatele preliminare au relevat că partidul lui P. Poroşenko îşi menține o poziție puternică în partea de vest şi centrală a țării, în timp ce partidele din blocul de opoziție au obținut rezultate bune în sud şi est. Dincolo de semnificațiile pozitive ale reluării procesului democratic în acest stat, aceste rezultate preliminare relevă tendința de divizare a țării, cu impact notabil asupra securității acestui stat.

Deşi organizarea alegerilor într-un mediu plin de provocări din punct de vedere politic, economic, umanitar şi de securitate poate fi considerat un pas important către consolidarea guvernării democratice a țării, statutul peninsulei Crimeea şi al regiunilor din estul Ucrainei, au făcut ca 5 milioane de cetățeni ucraineni să nu îşi poată exercita acest drept. Alegerile nu au putut avea loc, din motive de securitate, în anumite regiuni controlate de guvern din Donețk şi Lugansk, dar şi în oraşe precum Mariupol, Krasnoarmiisk şi Svatove.

Relațiile dintre Kiev şi Moscova par, la o primă vedere, a ieşi din sfera confruntării directe, violente, a ostilităților, însă, rămân puternic tensionate. Unul dintre punctele centrale a agendei comune a celor două state este constituit de datoria de 3 miliarde de euro a Kievului către Moscova. Ucraina a solicitat o reeşalonare a acesteia, dar liderii de la Kremlin au vădit o atitudine reticentă în acest sens. O întâlnire în liderii ruşi şi ucraineni, la 9 octombrie, asupra acestei probleme s-a terminat cu eşecul celor două părți în a cădea de acord asupra modului de rambursare a datoriei Ucrainei, scadentă în decembrie 2016. În condițiile în care Federația Rusă se confruntă ea însăşi cu probleme economice serioase, este posibil să facă presiuni pentru rambursarea datoriei la data scadentă. Aceasta nu ar face decât să pună şi mai multă presiune pe economia Ucrainei, puternic destabilizată de luptele derulate pe teritoriul său.

La finele lunii octombrie, Fondul Monetar Internațional a cerut Rusiei şi Ucrainei să discute restructurarea datoriei Kievului, de trei miliarde de dolari, dar instituția financiară discuta adoptarea unor reforme care ar putea permite continuarea sprijinului pentru Ucraina chiar dacă țara rămâne în urma cu plata obligațiunilor. În luna august a acestui an, Ucraina şi un grup al principalilor săi creditori au ajuns la un acord de principiu pentru restructurarea unor obligațiuni în valoare de 15 miliarde de dolari. Acordul prevede ştergerea cu 20% a valorii obligațiunilor ucrainene, precum şi extinderea maturității obligațiunilor guvernamentale cu patru ani, până în 2027.

Rusia a refuzat să participe la negocierile privind restructurarea datoriei Ucrainei, argumentând că eurobondurile ucrainene de trei miliarde de dolari ar trebui clasificate ca datorii oficiale interguvernamentale. Fondul Monetar Internațional încurajează ambele părți să se angajeze în discuții constructive privind restructurarea acestor bonduri, pentru a promova finanțarea necesară programului sprijinit de Fondul Monetar Internațional ăi pentru a ajuta la restabilirea sustenabilității datoriei. De asemenea, Fondul Monetar Internațional ar putea revizui prevederile care interzic instituției financiare să acorde împrumuturi unei țări care rămâne în urmă cu plata obligațiunilor.

Ucraina a obținut un plan de ajutor de 40 de miliarde de dolari pe patru ani din partea aliaților săi occidentali, în frunte cu Fondul Monetar Internațional, însă acest sprijin include un efort de 15 miliarde de dolari care trebuie acceptat de creditorii privați ai Kievului.

În cadrul Organizației Mondiale a Comerțului, Ucraina a deschis un caz împotriva Federației Ruse cu privire la restricțiile impuse, fără justificare, importurilor de echipamente feroviare la finele anului 2013. De asemenea, autoritățile de la Kiev au decis să închidă spațiul aerian pentru companiile de profil din Federația Rusă. Măsura este o reacție la decizia autorităților omoloage de la Moscova de a limita zborurile ucrainene, fără a oferi o explicație în acest sens.

Totodată, notabilă este şi reluarea furnizării de gaz natural de către Gazprom către Ucraina la 12 octombrie 2015, după ce Kiev a făcut o plată în avans către companie în valoare de 234 milioane de dolari. Acordul, mediat şi de această dată de către UE, prevede continuarea furnizării de gaz natural până în martie 2016. Separat, compania ucraineană de stat Naftogaz a informat că în luna octombrie intenționează să cumpere două miliarde de metri cubi de gaze naturale din Rusia adăugând că a transferat în avans banii pentru aceasta cantitate către Gazprom. În luna iulie a acestui an, Gazprom a oprit livrările de gaze naturale spre Ucraina după ce Kievul nu a putut sa plătească în avans fondurile necesare pentru achizițiile de gaze. În septembrie 2015, după mai multe luni de negocieri, cele două părți au ajuns la o soluție de compromis cu privire la aşa-numitul pachet de iarnă care să permită aprovizionarea cu gaze naturale ruseşti a Ucrainei, în perioada octombrie-martie.

În cursul anului 2014, un astfel de „pachet de iarnă", încheiat în octombrie 2014 printr-o mediere europeană, a permis Ucrainei să depăşească iarna fără probleme majore, după ce anterior Moscova a tăiat în mod provizoriu gazul pentru Kiev, pe fondul conflictului separatist din estul Ucrainei.

Situația umanitară pe teritoriul Ucrainei rămâne una dificilă, cu tendințe de agravare, în special în regiunile separatiste, unde liderii acestora au interzis, în cursul lunii octombrie, în

Donețk, acțiunea grupurilor de medici (Medici fără Frontiere) şi a agențiilor ONU, după ce, cu o lună înainte, aceleaşi măsuri au fost adoptate şi în cazul Lugansk.

De asemenea, Federația Rusă este una dintre destinațiile pentru care optează o mare parte dintre refugiații ucraineni. Conform, Agenției pentru Refugiați a ONU (UNCHR), până la mijlocul lunii septembrie 2015, aproximativ 172.000 de ucraineni au aplicat pentru azil în statele învecinate Ucrainei, din care peste 168.000 pentru azil în Federația Rusă. Alți 149.000 de ucraineni au aplicat pentru alte forme de şedere în statul rus. Prezența unui număr considerabil de refugiați pe teritoriul său, poate constitui, pe termen lung, un posibil pretext de continuare a implicării Kremlinului în Donbass. Relocarea lor ar echivala cu creşterea presiunilor economice asupra republicilor separatiste care, în plus, au de rezolvat şi problema reparațiilor post-conflict, ale căror costuri depăşesc capacitatea financiară de care dispun.

Criza ucraineană continuă să constituie un factor destabilizator la nivel regional, nu doar prin precaritatea securității proprii şi prin tendința de înghețare a conflictului din est, ci şi prin ecourile pe care le are în cazul celorlalte republici separatiste din Zona Extinsă a Mării Negre. Spre exemplu, liderul Osetiei de Sud a propus recent organizarea unui referendum pentru alipirea la Federația Rusă, ceea ce are potențialul de a destabiliza din nou Georgia.

O altă tendință în ceea ce priveşte derularea crizei ucrainene constă în atitudinea puterilor exterioare. Dezbaterile şi luările de poziție în acest caz sunt, în ultima perioadă, concentrate cu precădere asupra implementării Acordului Minsk II, asupra eforturilor de a pune în operă încetarea ostilităților şi retragerea armamentelor de pe linia de contact. Problema anexării ilegale a Crimeii pare a fi trecut într-un con de umbră, ceea ce relevă existența unei tendințe de acceptare tacită a acestei acțiuni de către comunitatea internațională. Pe de altă parte, această tendință poate fi interpretată şi în lumina necesității de concentrare a energiei şi eforturilor pentru aplanarea altor crize cu un caracter mult mai acut, urmând ca această problemă să fie reaşezată pe masa negocierilor într-o perioadă ulterioară. Printre crizele cu un grad crescut de prioritate, la acest moment, am putea enumera ciocnirile violente sporadice din estul statului ucrainean (a căror reescaladare majoră ar echivala cu un dezastru pentru Ucraina), gestionarea crizei siriene sau a valului de imigranți în Europa.

În condițiile în care Federația Rusă este implicată puternic în Siria, este posibil ca, în cazul Ucrainei, în perioada imediat următoare, să fie predispusă mai degrabă către calmarea ostilităților, ceea ce nu echivalează însă cu dispariția riscului unei noi escaladări. Procesul de retragere a trupelor de pe linia de contact, procesul de descentralizare şi de reluare a guvernării democratice, situația economică precară, problemele în plan umanitar, numărul considerabil de refugiați ucraineni pe teritoriul Rusiei constituie factori care pot crea un teren propice pentru materializarea unui astfel de scenariu.

Tendința de calmare a ostilităților este confirmată și de analiza publicată de Samuel Ramani, într-un articol din Washington Post. Conform spuselor acestuia, Rusia are nevoie să țină de teritoriul pe care l-a anexat în Donbas, pentru a asigura viabilitatea republicilor sale marionetă - Donețk şi Luhansk. Trei factori sugerează pentru autorul citat că angajamentul lui Putin de a menține controlul asupra teritoriilor din estul Ucrainei este mai slab decât o arată retorica regimului sau.

Primul ar fi acela că vorbitorilor de rusă din Donbas nu le place ocupația. Prezența militară a Moscovei şi ocuparea teritoriului din estul Ucrainei este mult mai puțin populară în rândul ucrainenilor vorbitori de limba rusă decât a prezis Vladimir Putin în anul 2014. Potrivit sursei citate, Kremlinul va avea dificultăți în a controla Donbas pe termen lung, din cauză că imperialismul rus nu este popular în aceasta regiune. Putin nu s-a așteptat la rezistența în masă din partea vorbitorilor de limbă rusă din estul Ucrainei, însă asta a obținut.

Washington Post citează un sondaj din luna mai 2014, care arată că doar 19% din cetățenii orașului Harkov susțin ocupația rusă. Același sondaj arată că, în Odesa, oraș în care rusofilii sunt majoritari, Putin a înregistrat o susținere de doar 14%. Spre deosebire, fostul președinte georgian şi actual guvernator al Odesei, Mihail Saakasvili, cunoscut adversar al Kremlinului, este foarte popular în aceasta parte a Ucrainei.

Al doilea este faptul că liderul de la Kremlin nu poate controla daca operațiunile militare ale Rusiei pot duce la păstrarea regiunii Donbas. Guvernul ucrainean are mai multa putere decât obişnuia sa aibă în acest conflict, până acum, şi ar putea să-şi folosească influența pentru a-l obliga pe Putin să dea înapoi în Donbas mai repede decât era de aşteptat.

De altfel, pârghiile pe care le are guvernul ucrainean ar putea face ca Putin să opteze pentru o retragere, mai degrabă decât sa riște o escaladare militară posibil dezastruoasă. În plus, dacă statul ucrainean s-ar putea întări din punct de vedere economic, prin relații mai strânse cu Uniunea Europeană şi cu China, ar putea în continuare să influențeze evenimentele din regiune. De asemenea, dacă guvernul ucrainean s-ar putea înțelege cu oligarhii regionali, învățând din proasta comunicare cu Rinat Ahmetov, din Donetk, Kievul ar putea sa țină piept agresiunii ruse dintr-o poziție de putere sporită.

Al treilea este faptul că Vladimir Putin își dorește un conflict înghețat. Costă mai puțin decât un război şi amenință mai mult. Există dovezi convingătoare în opinia autorului că scopul pe termen lung al președintelui rus este să creeze un „conflict înghețat" în Donbas, un scenariu în care luptele sunt suspendate, însă tensiunile etnice rămân şi se pot reaprinde oricând. De la dizolvarea Uniunii Sovietice, Rusia a avut un model special comun privind intervențiile militare în fostele republici sovietice - conflictele înghețate, care ar funcționa bine în Ucraina.

În plus, retragerea din teritoriile din Donbas ar uşura Rusia de costurile ocupației, mai scrie editorialistul Washington Post.

Deşi este încă un conflict „fierbinte”, aflat în fazele de deescaladare, confruntarea dintre autoritățile de la Kiev şi rebelii din regiunea Donbass prezintă multe caracteristici similare celorlalte conflicte înghețate din regiune: au aparență etnică, au valență geopolitică şi geoeconomică, presupun implicarea Federației Ruse de partea separatiştilor, au rezultat în crearea de entități politice care aspiră către autonomie şi independență față de autoritățile centrale ale statului pe teritoriul căreia ființează. Mai mult, consecințele în ceea ce priveşte viitoarea traiectorie a politicii externe conduse de la Kiev se prefigurează a fi similare cu cele din cazul celorlalte state pe al căror teritoriu au loc conflicte înghețate – menținerea instabilității, stagnare în plan economic şi blocaj în dezvoltarea unor instituții viabile, imposibilitate de implementare a reformelor necesare integrării în structurile euroatlantice de securitate. La toate acestea se adaugă ritmul lent cu care se fac progrese în planul negocierilor acordurilor de încetare a focului, concomitent cu eşecul părților de a le respecta.

Tiparul reacției Federației Ruse este similar conflictelor înghețate izbucnite anterior, acestea fiind determinate de încercările repetate ale Kievului de a consolida parteneriatele cu actorii occidentali. Astfel de reacții au fost materializate în sistări ale furnizării de gaz natural, în presiuni economice (spre exemplu, în contextul finalizării negocierilor cu UE pentru AA) etc. Anexarea Peninsulei Crimeea este o excepție de la modul de acțiune al Moscovei în acest spațiu, însă contextul în care a izbucnit războiul din estul Ucrainei, precum şi evoluția sa ulterioară se mulează specificului războaielor înghețate din ZEMN.

Capitolul 3
MIGRAȚIA INTERNAȚIONALĂ

Alexandra SARCINSCHI

1. La nivel regional

Fenomenul migrației, în ansamblul său şi raportat la anul anterior, nu a înregistrat modificări substanțiale în prima jumătate a lui 2015 şi nici în lunile ce au urmat, însă, pe componenta sa de migrație mixtă, a fost înregistrată o *transformare a valurilor de migrație ilegală, corelată ideii de **criză a refugiaților***, sub două aspecte principale:

- modalitatea de desfăşurare a valurilor;
- numărul şi compoziția populației.

În ceea ce priveşte modalitatea de desfăşurare a acestor valuri de migrație ilegală, în special sub titulatura de refugiați, se remarcă *implicarea din ce în ce mai pregnantă a grupărilor de crimă organizată şi schimbarea mijloacelor de transport de la rutele aeriene sau cele maritime cu ambarcațiuni maritime de mică anvergură, la rute maritime, în care sunt folosite vase tip cargo, continuate cu rute terestre (tip convoi)*.

În ceea ce priveşte numărul şi compoziția populației, numărul populației de refugiați este în creştere la nivel global în ultimii cinci ani, însă cu diferențe regionale: creştere accentuată pentru Europa Occidentală şi cifre relativ constante pentru restul lumii. De asemenea, dacă la nivelul populației globale de refugiați, compoziția pe vârste este de 41% copii, iar pe sexe de peste 50% femei, la nivelul Europei, situația este cu totul diferită, în ultimii doi ani compoziția fiind de 15% copii şi 11% femei[12]. *Se observă, aşadar, o creştere substanțială a populației masculine adulte de refugiați în țările Europei Occidentale*.

Migrația în Uniunea Europeană constituie o problemă complexă, deoarece, pe de o parte, se manifestă fluxuri de migrație deosebit de consistente între țările membre UE, iar pe de altă parte, există un important flux de imigranți dinspre țările non-UE. Aceasta se traduce prin identificarea a două culoare de migrație: de la Nord la Nord şi de la Sud la Nord, unde Nord şi Sud nu sunt definite în termeni geografici, ci de dezvoltare. După cum arată şi figura de mai jos, criza economico-financiară declanşată în anul 2007 a produs o scădere rapidă a ratei brute a migrației nete ce, însă, în anul 2013 a urcat din nou la valori comparabile celor din anii 2002-2006.

---

[12] Cifrele sunt preluate din informările zilnice publicate online de către UNHCR (URL: http://www.unhcr.org).

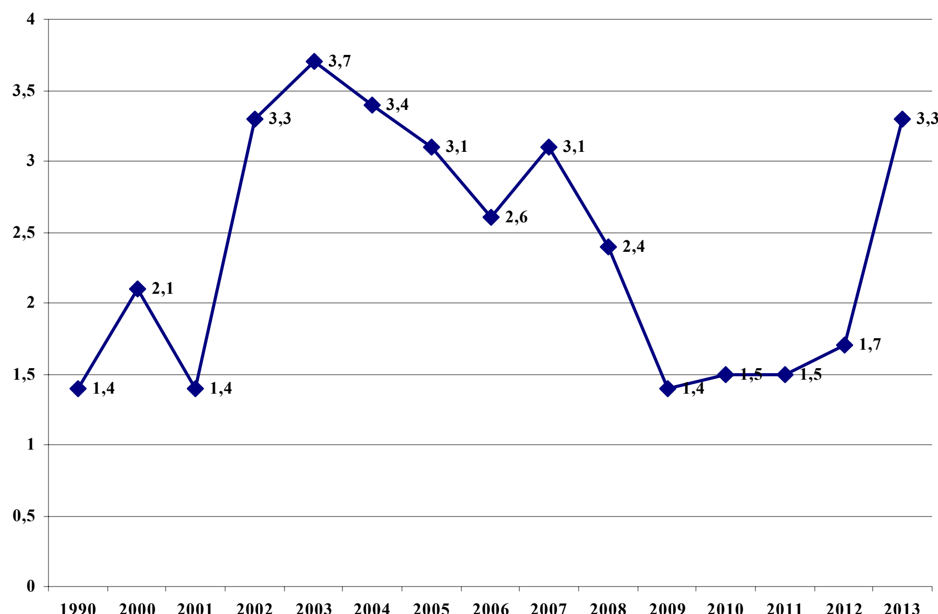

Figura nr. 1: Rata brută a migrației nete (la 1.000 de locuitori) în perioada 1990-2013[13]

Pe timpul unei crize economice, migranții constituie unul dintre cele mai afectate grupuri sociale. Problemele cu care aceştia se pot confrunta în mod curent şi care se pot acutiza în această perioadă sunt diverse: de la tratament discriminatoriu la locul de muncă şi pierderea acestuia în țara de destinație, la şomaj în țara de origine în cazul celor care încă nu au emigrat, deşi au această intenție, sau al celor care s-au întors (migrație de revenire). Din acest punct de vedere, ultimii ani au adus în prim-plan apelurile oficiale şi neoficiale pentru restricționarea accesului imigranților în țările de destinație bazate pe prejudecata conform căreia aceştia ocupă locurile de muncă ale cetățenilor țării respective şi concurează „ilegal" pentru beneficiile sociale, chiar acceptând locuri de muncă slab remunerate. Reacțiile decidenților politici confruntați cu această situație sunt diverse: de la declarații cu puternică amprenta naționalistă, la întărirea controlului la granițe sau, în alte cazuri complet diferite, de la implementarea unor politici de atragere a imigranților, la integrarea acestora în societate.

În actualul context geo-economic, Uniunea Europeană a atras până la sfârşitul anului 2014 cetățeni din afara sa, în special din China (inclusiv Hong Kong), India, Maroc, Pakistan, SUA, Federația Rusă, Ucraina, Nigeria, Australia, Brazilia, Albania, Filipine, Turcia, Bangladesh şi Afganistan[14]. Totuşi, numărul rezidenților europeni non-UE reprezintă mai mult de o treime din numărul total al rezidenților non-UE, după cum arată următoarea figură:

---

[13] EUROSTAT 2015, URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=tsdde230.

[14] Conform *Immigration in the EU* (EU, 2014) petru anul 2012 şi EU-27, URL: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/infographics/ immigration/migration-in-eu-infographic_en.pdf.

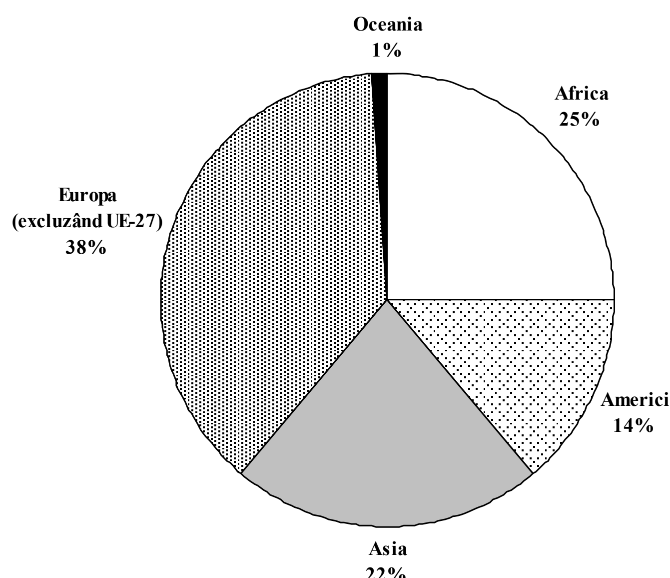

Figura nr. 2: Originea persoanelor de naționalitate non-UE rezidente în Uniune[15]

Asociația Psihologilor Americani identifică principalii factori care determină tiparele de migrație: reunirea familiei, căutarea unui loc de muncă şi refugiul umanitar[16]. În opinia noastră, toți aceşti factori includ o singură motivație, anume dorința creşterii nivelului de trai fie că vizează familia, locul de muncă, refugiul în fața violenței, a războiului sau a catastrofelor ecologice. În cazul UE, există şi migrația pentru educație ce începe să se manifeste din ce în ce mai pregnant şi la nivel internațional, nu doar intern, anume dinspre mediul rural spre cel urban. Aceste asertiuni sunt susținute de datele publicate de Comisia Europeană: în anul 2012, aproximativ un sfert din numărul total al permiselor de rezidență eliberate către cetățeni non-EU au avut la bază scopuri educaționale (22%), celelalte fiind repartizate pe următoarele categorii de motive: reunirea familiei (32%), muncă (23%) şi altele (23%)[17]. Trebuie subliniat faptul că aceste statistici nu includ migrația ilegală ce, evident, este dificil de înregistrat. Conform statisticilor oferite în anul 2014 de către Comisia Europeană care evidențiază faptul că, în anul 2009, numărul migranților ilegali din UE era de aproximativ 570.000 de persoane (cu 7% mai puțin decât în anul anterior)[18].

În ultimul an, însă, situația s-a schimbat dramatic. Migrația ilegală către Europa, în special țările Uniunii Europene, conform FRONTEX, se desfăşoară pe opt rute (estică, Balcanii

[15] European Commission, *EUROSTAT 2014*, URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language= en&pcode=tsdde230.
[16] Report of the APA Presidential Task Force on Immigration, *Crossroads. The Psychology of Immigration in the New Century*, American Psychological Association, 2012, URL: http://www.apa.org/topics/immigration/executive-summary.pdf.
[17] Conform *Immigration in the EU* (EU, 2014) pentru anul 2012 şi EU-27.
[18] European Commission, *Irregular Immigration*, URL: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/immigration/ irregular-immigration/index_en.htm.

de Vest, est-mediteraneană, circulară Albania-Grecia, Apulia şi Calabria, central-mediteraneană, vest-mediteraneană, vest-africană), dintre care cea mai populată este cea est-mediteraneană pe care, în perioada ianuarie-septembrie 2015, au fost înregistrați 359.171 imigranți provenind în special din Siria (248.810 persoane) şi Afganistan (66.765 persoane). În ansamblu, conform aceleiaşi surse, în primele nouă luni ale anului, în UE au intrat peste 710.000 migranți ilegali (figura nr. 3).

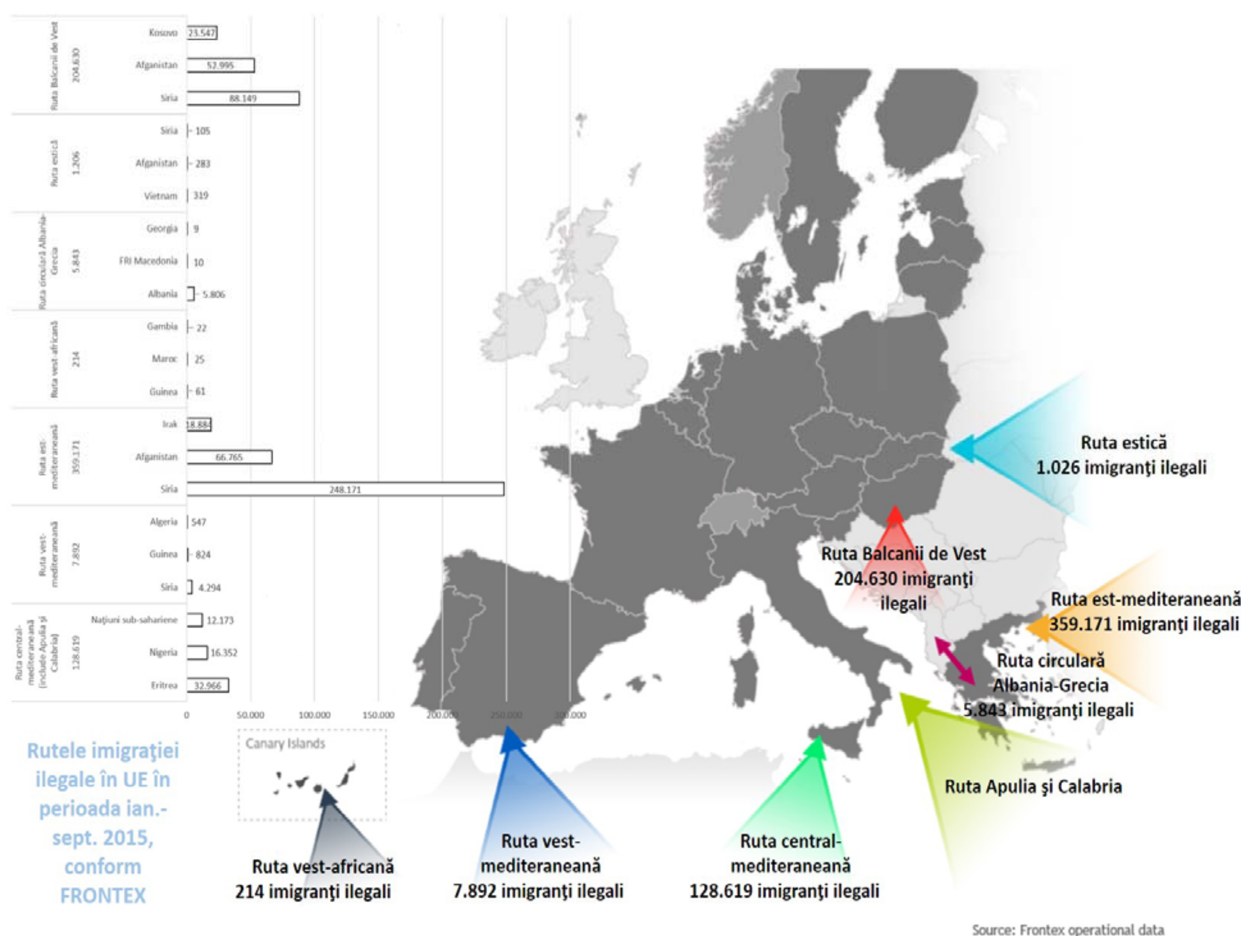

Figura nr. 3: Rutele imigrației ilegale în UE (ianuarie-septembrie 2015), conform statisticilor publicate de FRONTEX[19]

Dată fiind această situație, planul de acțiune pentru imigrație şi azil prezentat de Comisia Europeană în trimestru II al anului prevede cote obligatorii pentru asigurarea unei distribuții echitabile a refugiaților în cazul declanşării unor crize. Aceasta implică transfer al solicitanților de azil între statele membre în funcție de PIB, numărul populației, rata şomajului şi de numărul de refugiați deja instalați pe teritoriul unei țări, conform următoarelor procente de repartizare[20]:

---

[19] FRONTEX, *Migratory routes map*, 2015, URL: http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map.
[20] European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions a European Agenda on Migration*, 2015, URL: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf.

În cazul refugiaților pentru care UNHCR a solicitat UE găzduire		Flux migratoriu excepțional pentru relocare (transferul persoanelor care au cerut sau beneficiază de o protecție într-un stat al UE spre un alt stat)	
Țară	**Procent**	**Țară**	**Procent**
Austria	2,22%	Austria	2,62%
Belgia	2,45%	Belgia	2,91%
Bulgaria	1,08%	Bulgaria	1,25%
Croația	1,58%	Croația	1,73%
Cipru	0,34%	Cipru	0,39%
Cehia	2,63%	Cehia	2,98%
Estonia	1,63%	Estonia	1,76%
Finlanda	1,46%	Finlanda	1,72%
Franța	11,87%	Franța	14,17%
Germania	15,43%	Germania	18,42%
Grecia	1,61%	Grecia	1,90%
Ungaria	1,53%	Ungaria	1,79%
Italia	9,94%	Italia	11,84%
Letonia	1,07%	Letonia	1,21%
Lituania	1,06%	Lituania	1,16%
Luxemburg	0,74%	Luxemburg	0,85%
Malta	0,60%	Malta	0,69%
Olanda	3,66%	Olanda	4,35%
Polonia	4,81%	Polonia	5,64%
Portugalia	3,52%	Portugalia	3,89%
România	3,29%	România	3,75%
Slovacia	1,60%	Slovacia	1,78%
Spania	7,75%	Spania	1,15%
Suedia	2,46%	Suedia	9,10%
Marea Britanie*	11,54%	Marea Britanie*	-
Irlanda*	1,36%	Irlanda*	-
Danemarca*	1,73%	Danemarca*	-
* Marea Britanie, Irlanda şi Danemarca beneficiază de opțiunea de retragere şi pot decide să nu participe la procesul de redistribuire.			

Distribuirea acestor persoane conform normelor europene, precum şi trecerea de către acestea a frontierelor țărilor europene aflate pe drumul către țările preferate de destinație (în special Germania, al cărei sistem de securitate socială încuraja până de curând imigrația; începând cu luna octombrie 2015, guvernul german a adoptat un pachet legislativ ce prevede grăbirea examinării cererilor de azil, expulzarea facilă a celor respinşi şi reducerea ajutoarelor sociale pentru cei acceptați) au dat naştere unor tensiuni între țările Uniunii ce constituie *riscuri la adresa spațiului comunitar, în special a zonei Schengen*.

Date fiind cele de mai sus, putem sintetiza următoarele oportunități şi provocări pentru țările afectate de acest fenomen, după cum urmează:

- *pentru țările de origine:*

- „brain drain”, adică emigrarea specialiştilor către ţări în care expertiza lor este remunerată mai avantajos, iar locurile de muncă oferă stabilitate şi oportunități de promovare şi dezvoltare profesională mai mari. În acest caz, în țara de destinație se înregistrează lipsa personalului specializat în domenii-cheie, precum sănătate, inginerie, informatică, arhitectură, cercetare științifică etc.

- creşterea numărului emigranților atât pentru grupa de vârstă până în 18 ani, cât şi pentru grupa de vârstă 18-40 ani, corelat cu scăderea natalității, determină îmbătrânirea populației țării. Efectele acestei evoluții ar putea fi: reducerea produsului intern brut potențial, creşterea presiunii asupra bugetului de stat şi, în special, asupra sistemelor publice de sănătate şi pensii. Emigrarea masivă a populației din grupa de vârstă 18-40 ani determină reducerea forței de muncă, ceea ce provoacă, pe termen scurt, probleme pe piața forței de muncă, traduse în scăderea productivității şi a veniturilor realizate la bugetul național, incapacitatea de a plăti pensiile de stat şi, în final, scăderea calității vieții cetățenilor;

- creşterea numărului emigranților atât pentru grupa de vârstă până în 18 ani, cât şi pentru grupa de vârstă 18-40 ani, determină reducerea pe termen scurt, mediu şi lung a masei de recrutare/încorporare la nevoie unde este cazul;

- emigrația pentru muncă a părinților determină modificări dramatice în ceea ce priveşte dezvoltarea psiho-emoțională a copiilor rămaşi acasă (abandon şcolar, absenteism şcolar, consum de droguri, infracționalitate), alterează modelul familiei tradiționale şi perpetuează fenomenul migrației;

- fluxurile masive de emigranți către anumite țări determină formarea şi manifestarea comportamentelor etnocentriste, discriminatorii şi stereotipizate ale cetățenilor din țara de destinație împotriva imigranților şi, corelat, țării de origine, ceea ce poate duce la conflicte diplomatice între respectivele țări. Problemele sunt şi mai dificil de gestionat în situația în care imigranții sunt persoane cu antecedente penale sau care au activități criminale în țările de destinație. În acest caz, capitalul de imagine al țării de origine la nivel internațional va fi subminat, iar posibila reîntoarcere a emigranților expulzați va determina, ca şi în țările de destinație prin care aceştia au trecut inițial, producerea unui val masiv de infracționalitate.

- *pentru țările de destinație:*

- imigranții înlocuiesc pe piața muncii absența forței de muncă, aducând beneficii de natură economică, deşi, în perioada de şomaj şi de adaptare la condițiilor socio-economice din țara de destinație, imigranții pot fi văzuți de opinia publică drept o povară economică atât în ceea ce priveşte sistemul de securitate socială, cât şi cel al locuirii;

- migrația de înlocuire, adică echilibrarea piramidei populației prin primire în țară a unui anumit număr de imigranți care să compenseze pierderile în cadrul respective categorii de vârstă,

susținută de politici naționale adecvate, poate constitui răspunsul la nevoia de compensare a costurilor economice induse de îmbătrânirea populației;

- în anumite zone, în care numărul imigranților este mare, se pot manifesta diferențe notabile între populația rezidentă şi imigranți, fiind necesară intervenția guvernului, prin politici şi strategii destinate sporirii gradului de toleranță multietnică, multiculturală, multireligioasă şi multilingvistică;

- fluxurile masive de migrație ilegală pot fi corelate criminalității organizate şi terorismului, reprezentând o provocare de securitate la adresa țării de destinație;

- refugiații şi azilanții pot crea tulburări sociale în țara de destinație prin organizarea şi angajarea în mişcări de opoziție la adresa guvernelor țărilor de origine;

- fluxurile masive de refugiați pot produce daune mediului înconjurător prin construirea de tabere lipsite de infrastructura sanitară necesară;

- potențiala creştere a ponderii imigrației ilegale în totalul imigrației extinde perioada de evaluare a țării respective pentru integrarea în spațiul Schengen, acolo unde este cazul.

- *pentru țările de tranzit:*

- stabilirea migranților din categoria activă pe piața muncii în țara de tranzit sporeşte numărul celor care contribuie la economia țării, însă, în aceste cazuri, este preponderent vorba despre economia subterană, respectivele persoane fiind angajate „la negru";

- gestionarea deficitară a fluxurilor de migrație ce traversează țara de tranzit, corelat cu stabilirea unei anumite proporții a migranților în această țară, poate produce creşterea în amploare a atitudinilor xenofobe în populația rezidentă;

- migranții ilegali pot fi afiliați unor grupări de crimă organizată/teroriste ce pot viza acțional teritoriul țării de tranzit sau se pot folosi de alte organizații similare şi chiar de cetățeni inocenți în realizarea scopurilor proprii. O slabă gestionare a acestor aspecte poate conduce la deteriorarea relațiilor țării de tranzit cu țările-țintă ale grupărilor de crimă organizată/teroriste.

Dintre provocările enunțate, actuala criză a refugiaților a determinat până la sfârşitul lunii octombrie 2015 următoarele:

- relații tensionate în interiorul UE în special cu Ungaria, Austria, Republica Cehă şi Slovania (este readusă în atenție retorica protecției şi consolidării granițelor între state care fac parte din spațiul Schengen);

- renunțarea la spațiul Schengen (Austria, Bulgaria, Croația, Germania, Grecia, Olanda, România, Slovenia, Suedia şi Ungaria au declarat că este posibil să îşi ia angajamentul să nu mai permită trecerea refugiaților la vecini fără coordonare prealabilă, deşi, anterior, Serbia, Bulgaria

şi România au declarat că îşi vor închide graniţele în faţa migranţilor dacă Germania va face acelaşi lucru[21]);

- „dezintegrarea Europei” (expresie folosită de Înaltul Reprezentant pentru afaceri externe şi politică de securitate al UE, Federica Mogherini), ca urmare a formulării unor răspunsuri exclusiv naționale ceea ce va determina agravarea crizei;

- diferende notabile între populația rezidentă şi imigranți, fiind necesară intervenția guvernului, prin politici şi strategii destinate sporirii gradului de toleranță multietnică, multiculturală, multireligioasă şi multilingvistică;

- tulburări sociale în țara de destinație prin organizarea şi angajarea în mişcări de opoziție;

- corelarea fluxurilor de migrație ilegală cu crima organizată şi terorismul şi, prin aceasta, sporirea riscului de atac terorist în țările vizate de valurile de migranți;

- fluxurile masive de refugiați pot produce daune mediului înconjurător prin construirea de tabere lipsite de infrastructura sanitară necesară.

2. La nivel național: România

În cazul României, se poate afirma că este atât țară de origine, cât şi de destinație şi tranzit pentru migranți, dintre care prima este preponderentă. În acest sens, statisticile arată o evoluție a ratei brute a migrației nete influențată de fluctuațiile suferite de acest indicator în perioadele cu probleme economice accentuate ale populației, de exemplu ultimii ani, ce sunt marcați de criza economico-financiară globală.

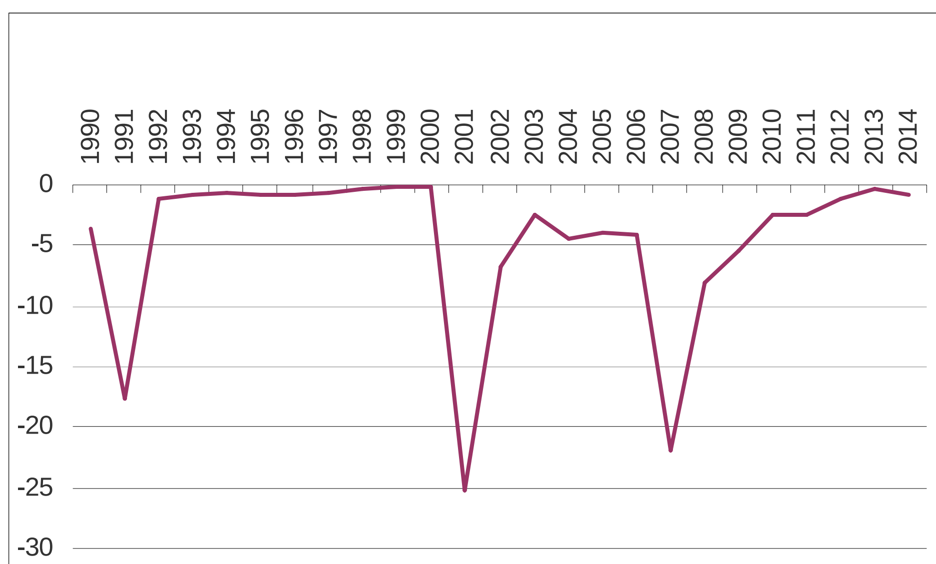

Figura nr. 4: Evoluția ratei brute a migrației nete în perioada 1990-2014 în România, conform statisticilor oficiale[22]

[21] Date preluate din ştirile publicate de agenția Agerpres în cursul lunii octombrie 2015.

Criza refugiaților nu a afectat până acum țara noastră, însă poziția oficială susținută de reprezentanții țării atât în fața organismelor ONU, cât şi a celor UE este structurată pe următoarele idei:

- acest flux din ce în ce mai mare de migranți din Orientul Mijlociu şi Africa a determinat țările europene să depună eforturi masive pentru a face față unui dezastru umanitar de proporții masive;

- acest val migraționist reprezintă atât o criză umanitară, cât şi una a protejării granițelor, a integrării şi chiar una financiară, acestea fiind direcțiile în care trebuie căutate soluții;

- asigurarea granițelor exterioare ale României corespunde normelor europene;

- se consideră că sursa cea mai importantă a valului de refugiați este Siria, iar soluția constă în realizarea păcii în această zonă de conflict (se consideră că implicarea Rusiei nu ajută la soluționarea crizei, ci complică situația). Punctul de vedere oficial al României este că singura cale de rezolvare a acestei probleme constă în organizarea de negocieri;

- România este printre puținele țări care mai are personal la ambasada din Damasc şi, ținând cont de această situație, își poate asuma rolul de facilitator în discuții care pot duce la pace în zonă.[23]

De asemenea, România a aprobat la sfârşitul lunii septembrie 2015 *Strategia națională privind imigrația pentru perioada 2015-2018* ce este concentrată pe eforturile de gestionare a imigrației pe teritoriul național. Strategia enunță: „având în vedere poziționarea geografică a țării, România se află la confluența rutelor de migrație care au ca punct de pornire zona de sud a globului (țările de pe continentul african), dar şi țările din Asia şi Asia de Sud-Est. Totuşi, fluxurile migratorii care afectează teritoriul României au ca punct de pornire zone diferite pentru imigrația legală şi cea ilegală. Astfel, din analiza acestora, se poate concluziona că fluxurile de imigrație legală provin din state cu care țara noastră a dezvoltat şi continuă să dezvolte relații de cooperare şi care imigrează cu consecvență în România, indiferent de modificările aduse regimului de călătorie aplicabil."[24] Strategia identifică o serie de factori care pot influența imigrația şi azilul, printre care: menținerea situației conflictuale din Siria, reactivarea conflictului din Irak, menținerea unei situații instabile în zonele limitrofe României (Ucraina, Transnistria), perpetuarea şi creşterea în intensitate a conflictului armat israeliano - palestinian[25].

---

[22] Sursa datelor: European Commission, Eurostat, *Crude rate of net migration plus adjustment per 1000 inhabitants,* URL: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde230&plugin=1.

[23] Sinteză a luărilor de poziție şi declarațiilor oficialilor români la lucrările Adunării Generale a ONU şi Consiliului European (octombrie 2015).

[24] *Strategia națională privind imigrația pentru perioada 2015-2018*, 2015, p.1, URL: http://www.mai.gov.ro/documente/transparenta/Anexa%201%20Proiect%20HG%20strategie%20imigratie%20si%20plan%20actiune.pdf.

[25] Ibidem.

Strategia cuprinde obiective strategice şi obiective specifice privind imigrația pe teritoriul României:

- obiective strategice: promovarea migrației legale, controale mai riguroase a legalității şederii cetățenilor statelor terțe pe teritoriul României şi aplicarea corespunzătoare a măsurilor de îndepărtare şi a măsurilor restrictive, îmbunătățirea sistemului național de azil;

- obiective specifice: facilitatea accesului pe teritoriul României a cetățenilor terți care răspund nevoilor de ocupare a forței de muncă, favorizarea accesului cetățenilor statelor terțe către instituțiile de învățământ superior din România pentru domeniile şi profesiile identificate ca deficitare.[26]

Analizând cazul României în funcție de tendințele identificate anterior, putem concluziona următoarele:

a). Transformarea valurilor de migrație pe coordonatele modalității de desfăşurare şi a numărului şi compoziției populației

Conform localizării celor opt rute de migrație către țările europene, România poate fi afectată de trei dintre acestea: ruta estică, ruta Balcanii de Vest şi ruta est-mediteraneană. În realitate, în cursul anului 2015, autoritățile române au primit doar 944 de cereri de azil, cu 44 mai multe decât în anul anterior. *Deocamdată, țara noastră nu constituie pentru actualul val de refugiați nici țară de tranzit, nici țară de destinație*.

b). Relațiile regionale

În ceea ce priveşte relațiile cu vecinii, în abordarea problematicii refugiaților, România a identificat puncte comune cu Bulgaria şi Serbia (referire la declarația privind închiderea granițelor), dar diferite cu Ungaria (referire la intenția părții maghiare de a prelungi pe granița cu România gardul construit la granița cu Serbia).

c). Spațiul Schengen

În ciuda concentrării eforturilor într-o direcție care, la prima vedere, pare contrară principiilor şi obiectivelor spațiului Schengen, țările din regiune nu abandonează acest proiect, deci nici România (conform declarațiilor Ministrului de externe din luna octombrie 2015).

d). Viitorul UE

România se implică în găsirea unor soluții comune la problema refugiaților. În ciuda declarării incapacității de a primi cota de refugiați redistribuiți prin decizia Consiliului pentru Justiție şi Afaceri Interne (septembrie 2015), România va primi 4.837 de refugiați, în principal dintre cei redistribuiți din Grecia şi Italia. Anterior, autoritățile române şi-au manifestat disponibilitatea de a prelua prin relocare 1.785 de refugiați (1.705 din Grecia şi Italia şi 80 din

[26] Ibidem.

afara UE). În acest sens, au for operaționalizate două tabere cu o capacitate de 500 de persoane fiecare la Lunga şi Moravița.

e). Diferende între populația rezidentă şi refugiați şi tulburări sociale

Nu este cazul.

f). Corelarea fluxurilor de migrație ilegală cu crima organizată şi terorismul

Şeful Direcției Generale de Prevenire şi Combatere a Terorismului din cadrul Serviciului Român de Informații a afirmat că România nu este ferită de pericolul reprezentat de ISIL, existând cazuri punctuale de persoane radicalizate, fundamentaliste, care aderă dincolo de ideologie şi încearcă să sprijine aceste organizații teroriste. Din informațiile SRI şi din analiza informațiilor primite de la partenerii externi, nu există niciun cetățean român confirmat că s-ar fi alăturat cauzei ISIS în teritorii cum ar fi Siria sau Irak şi, mai mult, riscurile teroriste pentru România sunt în cvasitotalitate externe, neexistând riscuri interne cunoscute de tipul rețea teroristă (Interviul Şefului Direcției Generale de Prevenire şi Combatere a Terorismului din cadrul SRI, 26.03.2015).

g). Daune mediului înconjurător

Nu este cazul.

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Redactor: *Cristina BOGZEANU*
Coperta: *Elena PLEŞANU*

Lucrarea are 26 pagini.

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
E-mail: cssas@unap.ro
Telefon: 021.319.56.49 Fax: 021.319.57.80

1311/2015